

5. Borsboom, D., van der Maas, H., Dalege, J., Kievit, R., & Haig, B. (2020, February 29). *Theory Construction Methodology: A practical framework for theory formation in psychology*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/w5tp8>

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮНАКІВ ІЗ РІЗНИМИ ПОКАЗНИКАМИ САМОСТАВЛЕННЯ

Лугова Т.О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
zhyv29@gmail.com*

Актуальність проблеми. Тенденції у комунікації сучасних юнаків відображають наявність кризових ознак внаслідок суттєвої ціннісної перебудови суспільства, розповсюдження мережевих видів комунікації, морально-ціннісного переавантаження системи усвідомлення життєвих пріоритетів.

При розгляді специфіки протікання міжособистісних стосунків юнаків, впливу комунікативних настанов на взаємодію молоді приймалися до уваги результати досліджень таких авторів, як Н.Є. Бондар, М.М.Заброцький, В.А. Лаврінченко [2], Л.Е. Орбан-Лембрик, І.Г. Тітов [4], А.М. Яцюк [5]. Також, враховано наукові погляди на сутність феноменів комунікативної компетентності особистості, специфіки феномену міжособистісної взаємодії (С.П. Кожушко [1], В.М. Лапа [3], В.В. Москаленко). Опрацювання результатів сучасних досліджень доводить, що питання міжособистісної взаємодії юнаків та чинників її формування залишається актуальним. Зокрема, поза увагою дослідників залишається вплив самоствавлення як інтегральної особистісної характеристики юнака, що і зумовило актуальність даного дослідження.

Мета роботи – проаналізувати показники комунікативної компетентності юнаків із різним самоствавленням.

Методика та організація дослідження. При проведенні дослідження використано методики: Опитувальник афіліації (за описом Р.С. Немова); Опитувальник міжособистісних відносин (О.О. Рукавішніков); Методика Q-сортування тенденцій поведінки у групі (В. Стефансон); Методика «Опитувальник самоствавлення» (В.В. Столін, С.Р. Пантілеєв). Дослідження проведене на вибірці, до якої увійшли 69 юнаків (37 дівчат та 32 хлопці), що навчаються у Фаховому коледжі управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету.

Результати дослідження. За підсумками дослідження виявлено, що для більшості досліджуваних (53%) властиве позитивне ставлення до власного «Я». Вони характеризуються наявністю вираженого почуття «за» власну особистість, сприймають себе такими, якими є. Натомість, майже половина юнаків (39%) має усталене негативне самоствавлення, почуття «проти» власної особистості. Також, більшості юнаків властива виражена самоповага (52%), позитивне ставлення до себе. Більшість досліджуваних характеризується вираженим самоінтересом (58%). Їм цікавий свій внутрішній світ, досягнення та особистісні

якості. Для половини юнаків характерна виражена ауто симпатія (47%), як усталене позивне ставлення до себе.

Юнаки з позитивним самоствавленням більше схильні до вираження афіліативної потреби (64%), порівняно з юнаками, які характеризуються негативним ставленням до свого «Я» і в спілкуванні переважно орієнтовані на мотивацію уникнення самотності (52%).

Також, юнаки з позитивним самоствавленням більше орієнтовані на спілкування з однолітками (65%), прийняття відповідальності за власні вчинки у взаємодії (60%), та емоційно відкриті для партнерів (54%), порівняно з досліджуваними, які характеризуються негативним самоствавленням. Останні, в свою чергу, менш орієнтовані на спілкування (28%), не схильні приймати відповідальність за свої вчинки (40%), залежні від однолітків (68%) та обачливі у стосунках із ними (52%).

Для більшості юнаків з позитивним самоствавленням властива виражена орієнтація на прийняття боротьби і протистояння у взаємодії (58%). Натомість, юнаки з негативним самоствавленням (58%) схильні згладжувати конфлікти, можуть поступатися своїми інтересами у протистояннях.

Висновки. Отже, встановлено, що показники комунікативної компетентності юнаків залежать від особливостей їх самоствавлення. Так, юнаки, які мають позитивне самоствавлення, орієнтовані на встановлення контактів з однолітками, прояви мотиву афіліації, схильні до швидкого встановлення емоційних контактів з оточуючими та відстоювання власної позиції у спілкуванні. Натомість, юнаки з менш позитивним ставленням до певних аспектів власного «Я» більше схильні до комунікації з оточуючими на основі мотивації уникнення самотності та обережності у встановленні емоційних контактів у спілкуванні, здійснюючи яке менше відстоюють свою точку зору.

Література:

1. Кожушко С.П. Соціологічні аспекти проблеми взаємодії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 1 (27). С. 372–379.
2. Лавріненко В.А. Особливості впливу міжособистісної взаємодії в неформальних об'єднаннях на розвиток ціннісно-сміслової свідомості підлітків. *Психологія і особистість*. 2019. № 1. С. 121–145
3. Лапа В.М. Наукові підходи до визначення поняття «комунікативна толерантність». *Науковий вісник Херсонського державного університету: зб. наук. праць. Серія «Психологічні науки»*. № 6 (2). 2016. С. 61–65.
4. Тітов І.Г. Психологічні передумови становлення світогляду особистості в юнацькому віці. *Психологія і особистість*. 2018. №1. С.36–49.
5. Яцюк А. М. Спосіб реагування на конфліктну ситуацію у юнаків. *Інсайт : психологічні виміри суспільства*. 2019. Вип. 1. С. 59-64.

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Макаренко В.В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
makarenko89320@gmail.com*

Актуальність проблеми. Становлення сучасного українського суспільства орієнтує систему вищої освіти на формування професійно і соціально компетентної особистості, здатної до творчості і самовизначення в умовах постійно змінюваного, динамічного сьогодення. У цих умовах перед вищим навчальним закладом постає питання про таку підготовку студентів-психологів, яка б дозволила їм упевнено почувати себе в сучасному професійному співтоваристві.

Окремі аспекти професійного становлення студентів-психологів висвітлені у наукових працях, які присвячені дослідженню тенденцій формування ціннісно-сміслових настанов сучасної молоді (Г.О. Вайзер, Б.В. Зейгарник, К.В. Карписький, Д.О. Леонтєв). Не зважаючи на широку представленість досліджень особистості майбутнього психолога у психологічній літературі (Х.М. Дмитерко-Карабін, С.В. Крутько, М.І. Томчук, О.А. Фролікова, А.А. Фурман) недостатньо вивченими та систематизованими є питання стосовно систематизації ціннісно-сміслових засад професіоналізації майбутніх фахівців психологічного профілю.

Сучасні дослідження присвячені проблемі ціннісно-сміслових орієнтацій студентів-психологів розкривають актуальні дискурси даної проблеми. Так, О.В. Ямницький [4] визначає ціннісно-сміслові орієнтації як відносно стійку систему спрямованості особистості на майбутню професійну діяльність, багатовимірний конструкт, на тлі якого особистість обирає та засвоює професійно-спрямовану діяльність, що характеризується ступенем усвідомленості, мотивації, активності, формується на різних етапах навчання у виші. А.А. Фурман [3], розглядаючи ціннісні орієнтації як психосміслові утворення, підкреслює, що у майбутнього психолога вони формуються на перетині потребо-мотиваційної, діяльнісно-операційної, ціннісно-сміислової та ціннісно-орієнтаційної сфер і виступають найдієвішим чинником становлення соціально та духовно зрілої особистості. Т.Є. Тітова [2] виділяє провідну категорію, що розкриває індивідуальну неповторність ціннісної сфери майбутнього психолога. На її думку, це високий рівень усвідомленості та осмисленості, завдяки чому система ціннісних орієнтацій буде гармонійною, узгодженою та дієвою. Ціннісно-смісловий аспект майбутньої професійної діяльності є вагомим з точки зору формування метакогнітивної компетентності сучасного фахівця, його спроможності ефективно вирішувати виробничі завдання (К.В. Седих, В.А. Лаврінченко [1]). Разом із тим, актуальною залишається проблема вивчення ціннісно-сміслових орієнтацій майбутніх психологів із різним рівнем професійної спрямованості.